

Број: 27.1-020-165/21

Датум, 11. децембар 2021. године

На основу члана 22. став 3. и члана 19. став 2. тачка 1) Закона о фискалној одговорности у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 94/15 и 62/18), Фискални савјет Републике Српске на 40. ванредној сједници одржаној 11. децембра 2021. године, даје

МИШЉЕЊЕ

на Приједлог програма економских реформи за период 2022-2024. година - по хитном поступку

Чланом 19. став 2. тачка 1) Закона о фискалној одговорности у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 94/15 и 62/18) утврђено је, да је задатак Фискалног савјета Републике Српске да, Народној скупштини Републике Српске даје мишљења и анализе на нацрт и приједлог буџета и ребаланса буџета Републике Српске и економске политике, односно програма економских реформи.

С тим у вези, Фискални савјет је на сједници одржаној 11. децембра 2021. године, анализирао Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2022-2024. година (у даљем тексту: Програм економских реформи, ПЕР), као и макроекономске и фискалне претпоставке и пројекције коришћене за израду наведеног документа, који је Влада Републике Српске упутила Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Циљеви Програма економских реформи, односно главни циљеви политика Владе Републике Српске за период 2018-2022. утврђени су кроз седам приоритета:

1. Повећање конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске са циљем повећања плата,
2. Одржив здравствени систем,
3. Ефикасан укупни јавни сектор,
4. Образовни систем и тржиште рада прилагођени потребама привреде,
5. Побољшање демографске позиције Републике Српске,
6. Истраживање, развој, иновације и дигитална економија и
7. Европске интеграције, регионална и међународна сарадња.

Оцјена Фискалног савјета је да су циљеви наведени у Програму кредибилни и добро постављени с обзиром на кључне проблеме и изазове са којима се суочава Република Српска. Дефинисани приоритети у документу Програма економских реформи су стратешког карактера, али без конкретних и јасно дефинисаних мјера за остварење постављених циљева исти се не могу реализовати на одговарајући начин.

У складу са усвојеним смјерницама за политике у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, Програмом економских реформи за период 2022-2024. година дефинисане су планиране и дијелом имплементирани следеће мјере:

- Пружити добро циљану и привремену фискалну подршку, везану за пандемију, здравственом сектору, те угроженим домаћинствима и проблематичним, али одрживим предузећима,
- Под условом да је економски опоравак добро утврђен, вратити се фискалној политици стабилизације дуга од 2022. године и предвиђати постепено побољшање примарног биланса у буџету за 2022. годину и у средњорочним фискалним плановима,
- Повећати удио капиталне потрошње владе у БДП-у, мјерама за унапређење управљања јавним инвестицијама и кроз убрзану имплементацију оних инвестиционих пројеката, који су били предмет јасне позитивне процјене трошкова и користи,
- Да би се побољшала ефикасност наплате пореза, осигурати ефикасну размјену информација о пореским обвезницима између пореских управа, а посебно креирати, у складу са правном тековином ЕУ, регистар банкарских рачуна физичких лица,
- Припремити извјештај о потенцијалним обавезама, са посебним нагласком на оне које се односе на одговор на ковид кризу, и припремити стратегију управљања ризицима везаним за потенцијалне обавезе,
- Ојачати аналитичке капацитете владиних институција, с циљем побољшања припреме и квалитета ПЕР-а у складу са захтјевима ЕУ,
- Више уложити у изградњу статистичких капацитета за макроекономске статистике, посебно хармонизовани индекс потрошачких цијена, регионалне рачуне, анкету о радној снази и статистику владиних финансија, и наставити напоре за побољшање покривености и правремености свих статистичких података,
- Одржавати јак регулаторни оквир за финансијски сектор у складу са најбољим међународним и праксама ЕУ, осигурати добро управљање кредитним ризиком, транспарентно приказивати квалитет активе, адекватно резервисање и уску координацију активности супервизије,
- Додатно смањити институционалне и законске препреке за брзо и ефикасно рјешавање неквалитетних кредита, и јачати оквир за санацију банака,
- У циљу унапређења пословног окружења и јачања јединственог економског простора, потребно је поједноставити и ускладити процедуре регистрације предузећа, издавања лиценци и дозвола широм земље,
- У циљу подстицања дигитализације јавних услуга и допуњавања развоја инфраструктуре за е-Владу, усвојити закон о електронском идентитету и услугама повјерења за електронске трансакције,
- Усвојити свеобухватну стратегију управљања јавним финансијама са системом праћења и извјештавања заснованом на учинку,
- Креирати/ажурирати у оба ентитета јавно доступне регистре јавних предузећа са потпуним и претраживим списком свих јавних предузећа, укључујући свеобухватне

финансијске извјештаје, ревизије и информације о организацији предузећа; основати централне јединице за надзор над јавним предузећима у оба ентитета и додијелити им довољно људских ресурса,

- Ојачати механизме координације у погледу политика запошљавања и успоставити међуресорну радну групу која ће укључивати релевантна министарства, њихове агенције и заинтересоване стране организације за израду Плана имплементације гаранција за младе,

- Развити систем за праћење и предвиђање потреба за вјештинама на тржишту рада како би се олакшало усклађивање система образовања и обуке и пружање преквалификација и доквалификација са потребама тржишта рада,

- Побољшати приступ услугама образовања и чувања у раном дјетињству за дјецу/породице из рањивих група и у руралним срединама.

Мишљење Фискалног савјета Републике Српске је да су предвиђене мјере коректно дефинисане. У односу на Програм економских реформи за период 2021-2023. година, дефинисане мјере у предметном документу су конкретније и бројније, те показују одређене напретке у појединим областима.

У оквиру одговора Владе Републике Српске на кризу проузроковану пандемијом, Програмом је дефинисана привремена мјера која се односи на пружање циљане фискалне подршке здравственом сектору, те угроженим домаћинствима и предузећима. У току 2020. и 2021. године као одговор на кризу проузроковану пандемијом, пружена је подршка свим погођеним секторима. Предузете фискалне мјере помогле су очувању запослености, животног стандарда грађана и привредне активности. На основу претходно наведеног, може се оцијенити да су предузете мјере помогле у ублажавању негативних посљедица кризе изазване пандемијом што је и био циљ.

С обзиром на чињеницу да допринос јавних предузећа привредној активности не одговара њиховим расположивим средствима и капиталу, те да сектор јавних предузећа представља значајан извор фискалног ризика, Фискални савјет Републике Српске успостављање Централне јединице за финансијски надзор јавних предузећа оцјењује позитивним искорак у смањењу тог ризика и подстицању ширег реформског програма за јавна предузећа. Фискални савјет сматра да је значајно што јединица не би пратила само стање финансија, већ и рад, ефикасност, број запослених, удио плата у издацима, те друге параметре предузећа. С обзиром да су јавна предузећа важан дио јавног сектора у Републици Српској, неопходно је убрзати активности на унапређењу њихове продуктивности и профитабилности, што посљедично води ка побољшању ефикасности цјелокупног јавног сектора. Наиме, суштинске реформе у области реструктурирања јавних предузећа неоправдано касне, те је неопходно што прије донијети сет конкретних мјера за унапријеђење њихове ефикасности.

Фискални савјет у начелу подржава мјеру повећања удјела капиталне потрошње у БДП-у. Јавне инвестиције су веома значајне, те се простор за уштеде чак и у периоду фискалне консолидације не би требао тражити у смањењу продуктивних јавних инвестиција. Дакле, приступању реализацији инвестиција мора да претходи врло јасна анализа оправданости и ефикасности предвиђених улагања, да би се избјегла реализација инвестиција које нису продуктивне. Само продуктивне инвестиције су важне и економски оправдане, будући да представљају ефикасну мјеру за подстицање привредног раста.

Имајући то у виду, оцјењујемо да је предложена мјера адекватна с обзиром да инвестиције имају вишеструке позитивне ефекте и помажу реализацију више постављених циљева.

Очување стабилности финансијског сектора се проводи побољшањем управљања кредитним ризиком, смањењем учешћа неквалитетних кредита, те праћењем изазова за финансијску стабилност који настају као резултат пандемије корона вируса. Банкарски сектор Републике Српске је, и поред кризе изазване пандемијом, у 2021. години задржао адекватну стабилност и ликвидност, а Фискални савјет подржава активности у циљу одржавања истих у наредном периоду.

Провођење свеобухватне реформе регистрације пословних субјеката значајно је за унапређење конкурентности привреде, захваљујући смањењу трошкова, процедура и времена за регистрацију. Такође, једноставнија процедура издавања лиценци и дозвола подразумијева значајно унапређење пословног окружења и подстицајно дјелује на привлачење инвестиција.

Усвајањем свеобухватне стратегије управљања јавним финансијама јасно ће се дефинисати правци реформи у области јавних финансија. Доношење наведене стратегије значајно је за унапређење фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности.

Мјере које се односе на област тржишта рада у Републици Српској су коректно постављене и треба да у коначници имају за резултат повећање запослености продуктивније радне снаге кроз усклађивање понуде и тражње на тржишту рада, те да доведу до нових трендова останка и повратка најпродуктивније радне снаге. Такође, провођење наведених мјера значи социјалну укљученост и једнаке прилике за све.

Већа улагања у изградњу статистичких капацитета за макроекономске статистике и наставак напора за побољшање покривености и правовремености свих статистичких података оцјењују се као веома значајна јер само благовремени, поуздани, свеобухватни и међународно упоредиви статистички подаци задовољавају потребе доносиоца одлука и пружају адекватну и квалитетну основу за макроекономске пројекције и предвиђања.

У складу са Смјерницама Економске комисије и идентификованим кључним изазовима, структурне мјере за предстојећи трогодишњи период представљене су по кључним изазовима и идентификованим областима. Програмом економских реформи за период 2022-2024. година, идентификована су три кључна изазова за унапређење конкурентности и дугорочног инклузивног раста:

1. Повећање запослености, посебно младих, жена и других рањивих група,
2. Унапређење пословног окружења кроз ближу сарадњу и координацију и
3. Повећање ефикасности јавног сектора, посебно побољшањем успјешности, транспарентности и одговорности јавних предузећа.

У периоду 2022-2024. године биће настављене иницијативе и реформски процеси који су започети у претходном периоду, имајући у виду да се ради о сложеним и опсежним вишегодишњим реформским процесима, чија имплементација ће допринијети реализацији главних циљева политика Владе Републике Српске датих кроз седам приоритетних области. Мјере структурних реформи по појединим областима су у већем дијелу добро постављене, а кључне препреке добро идентификоване. Међутим, неке од наведених мјера нису доведене у везу са постављеним циљевима. Наведене препреке за конкурентност и инклузивни раст су добро идентификоване. Међутим, и поред добро идентификованих препрека у неким областима недостају мјере које би те препреке отклониле и тиме убрзале остваривање постављених циљева.

Посебан изазов за фискално управљање представља реформа здравственог система. Актуелна пандемија додатно је истакла потребу за реформом здравственог сектора. Здравствени сектор је и прије пандемије корона вируса карактерисао неефикасност, оптерећеност високим нивоом неизмирених обавеза, а криза је додатно продубила постојеће проблеме. Мјере усмјерене на повећање рационалности у пословању и измирење неизмирених обавеза пренесених из претходног периода морају да буду проведене прије увођења јавних здравствених установа у трезорски систем пословања. Инвестиције у здравствени сектор ће побољшати квалитет пружања здравствених услуга, али неће ријешити финансијску одрживост система. Поред изазова који се односи на реформу здравственог система, управљање јавним финансијама се суочава и са проблемом неефикасности јавних предузећа. Дакле, имајући у виду значај дјелатности, потребна финансијска средства, као и ризик, реформа здравственог система и реструктурирање Жељезница Републике Српске остају најважнији задатак и посебан изазов Владе Републике Српске и у наредном трогодишњем периоду. Такође, значајан изазов за стабилност јавних финансија у дугом року су неповољна демографска кретања која карактерише депопулација и старење становништва.

У актуелном Програму идентификоване су структурне мјере у оквиру области зелена транзиција, што није било предмет Програма економских реформи за период 2021-2023. година. У оквиру ове области дефинисане су мјере преласка индустрије ка зеленој и кружној економији, те успостављање економских инструмената за унапређење система управљања посебним категоријама отпада. Примарни циљ наведених мјера је заштита животне средине, а могу се оцијенити веома корисним и значајним.

Макроекономски оквир за Републику Српску у Приједлогу програма економских реформи Републике Српске за период 2022-2024. године треба одражавати тенденције у кретању како свјетске привреде, тако и очекивања у кретању генератора привредног раста Републике Српске. Међутим, пројекције основних макроекономских индикатора Републике Српске за посматрани период засноване су на низу претпоставки у вези са трајањем пандемије, привредним кретањима у земљама најзначајнијим спољнотрговинским партнерима, те кретањима на међународном тржишту, што повећава неизвијесност у реализацији истих.

Привреда Републике Српске се у 2020. години суочила са значајним падом привредне активности након петогодишњег периода стабилних стопа привредног раста. Криза се одразила на привреду Републике Српске у виду пада свих најзначајнијих макроекономских индикатора, односно у виду значајног пада индустријске производње (посебно у прерађивачкој индустрији), смањења обима спољнотрговинске размјене, смањења домаће потрошње и инвестиција. Расположиви макроекономски показатељи за првих девет мјесеци 2021. године указују на стабилизацију привреде на глобалном нивоу. Полазећи од пројекција које претпостављају стабилизацију привреде у земљама ЕУ, које су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске, може се очекивати позитиван утицај на економију Републике Српске кроз опоравак и јачање извозне тражње, те раст извоза. Такође, најављене јавне инвестиције позитивно ће утицати на повећање производње и потрошње, те допринијети расту БДП-а. Према пројекцијама у ПЕР-у 2022-2024. година, у Републици Српској у 2021. години очекује се реална стопа раста БДП-а од 5,4%. Реални БДП у Републици Српској у прва два квартала 2021. године имао је позитивну стопу раста, и то у првом кварталу од 2,3%, односно 10,2% у другом кварталу, што пружа реалну основу за годишњу стопу раста од 5,4%. Имајући у виду динамику привредне активности од

почетка текуће године, као и ниску основу из 2020. године, Фискални савјет мишљења је да је процијењена стопа привредног раста за 2021. годину реална и остварива.

Пројекције основних макроекономских показатеља Републике Српске презентоване у Приједлогу програма економских реформи Републике Српске за период 2022-2024. година показују да ће се стопа привредног раста у Републици Српској у периоду 2022-2024. година износити 4,5%, 4,3% и 4,6% респективно. Претходно наведене пројекције резултат су очекивања даљег опоравка привредне активности, уз позитиван допринос потрошње и инвестиција. Очекује се да ће Република Српска у периоду 2022-2024. година остварити позитивне стопе раста индустријске производње, и тиме допринијети укупном привредном расту. Стабилност на тржишту рада и повећање плата допринијеће опоравку потрошње. Такође, реализација најављених инвестиција у енергетске пројекте и путну инфраструктуру позитивно ће утицати на раст. Пројекције за 2022, 2023 и 2024. годину су пожељне, а оствариве су само уз остварење свих претпоставки на којима су базиране.

У 2020. години у односу на претходну годину просјечне потрошачке цијене забиљежиле су пад од 1,2%. У првом кварталу 2021. године дефлација се задржала, док се у другом и трећем кварталу биљежи инфлација усљед значајног раста цијене енергената. Као посљедица раста цијена сирове нафте и хране на свјетском тржишту, те могућег раста цијена одређених производа усљед ограничених могућности испоруке, у текућој години очекује се да ће цијене просјечно порастати за 1,2%. У периоду 2022-2024. година очекује се да ће доћи до раста општег нивоа цијена, односно инфлације и то по годишњим стопама од 1,9%, 1,1% и 1,3% респективно. Пројекције инфлације одраз су очекивања у кретању цијена сирове нафте и хране на свјетском тржишту, инфлације у еврозони, као и инфлаторних притисака на цијене усљед очекиваног раста плата и опоравка домаће потрошње. Неизвјесност у 2022. години на коју би требало посебно обратити пажњу јесте раст свјетских цијена појединих производа, прије свега енергената и хране. Уколико се раст цијена не заустави до краја 2021. године то ће имати директан утицај на повећање инфлације у Републици Српској у 2022. години изнад садашњих пројекција.

У првих девет мјесеци 2021. године дошло је до позитивних кретања у спољнотрговинској размјени Републике Српске, при чему је обим спољнотрговинске размјене повећан за 25,4% у односу на исти период 2020. године. Треба имати у виду да је један од разлога који су довели до значајног раста спољне трговине у посматраном периоду, ниска база из истог периода 2020. године. Пројекције које претпостављају стабилизацију привреде у земљама ЕУ, које су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске, имају позитиван утицај кроз опоравак и јачање извозне тражње, те раст извоза. Процјењује се да ће извоз роба у 2021. години бити номинално већи за 20,2%, а у наредном периоду, очекује се наставак раста извоза роба од 9,9% у 2022. години, 7,5% у 2023. години и 6,3% у 2024. години. Истовремено, процјена је да ће увоз роба у 2021. години номинално расти за 17,9%, док су за наредни период пројектоване стопе раста увоза од 6,4% у 2022. години, 6,9% у 2023. години и 6,1% у 2024. години. Дакле, за период 2022-2024. пројектоване годишње стопе раста извоза нешто су веће у односу на годишње стопе раста увоза, што је позитивна тенденција и води ка повећању стопе покривености увоза извозом. Евентуално продужавање пандемије, а самим тим и успоравање екстерне тражње и застој у ланцима снабдијевања утицаће негативно на извозну активност, што треба имати у виду.

Макроекономске пројекције имају висок степен неизвјесности и ризика највећим дијелом због развоја околности везаних за пандемију вируса, а што може довести до знатног одступања макроекономског оквира у односу на предвиђене пројекције. Присутни су

ризици за приказане макроекономске пројекције, а односе се на реални сектор, у вези са остварењем претпоставки о кретању економских индикатора из окружења, кретање цијена на међународном тржишту и даља дешавања на међународном финансијском тржишту, смањење иностране и домаће тражње, те пад броја запослених посебно у областима које су највише погођене ковид кризом. Такође, ризик представља и изостанак планираних инвестиционих улагања, изостанак имплементације планираних реформских процеса, мјера и слично.

С обзиром на високу корелацију фискалних индикатора, прије свега појединих категорија буџетских прихода са кретањем привредне активности, Фискални савјет скреће пажњу да у турбулентним фискалним временима добра буџетска пракса налаже да се фискални оквири планирају знатно опрезније него иначе. Према томе, неопходно је фискални оквир у наредним буџетским годинама ускладити са реалним макроекономским кретањима. Само на тај начин буџет ће бити реално планиран, а његово извршење ће бити у складу са планом. При томе, треба имати на уму да се јавне финансије Републике Српске суочавају са рјешавањем проблема буџетске неравнотеже, односно провођењем фискалне консолидације ради враћања консолидованог буџетског дефицита у оквиру дефинисане фискалним правилима, а у циљу очувања фискалне стабилности Републике Српске.

Фискални циљ у виду смањења консолидованог буџетског дефицита са нивоа од 5,7% оставреног БДП-а у 2020. години на ниво суфицита од 1,32% БДП-а у 2024. години, како је предвиђено Програмом, је реално остварив, под условом да се остваре предвиђене пројекције привредних кретања и основних буџетских категорија, уз истовремено строго контролисање јавне потрошње и ефикасно и одговорно управљање јавним финансијама.

У 2020. години, као резултат пада у оствареним буџетским приходима, с једне стране, и значајнијег раста јавне потрошње с друге стране, а ради пружања помоћи привреди и здравству, те пружања подршке за ублажавање негативних посљедица кризе изазване пандемијом, консолидовани буџетски дефицит био је на нивоу 5,7% оставреног БДП-а. Сходно чињеници да је у претходној фискалној години нарушено фискално правило о консолидованом буџетском дефициту, приступило се изради Извјештаја о привременом одступању од фискалног правила о консолидованом буџетском дефициту, а затим по окончању фискалне године и Програма фискалне консолидације. Програмом фискалне консолидације дефинисан је рок за повратак дефицита у оквиру дефинисане Законом, а који подразумијева провођење фискалне консолидације у периоду од 2021. до 2023. године. Дакле, предвиђено је уравнотежење јавних финансија у средњем року. Планирано је да се фискални дефицит са 3,4% БДП-а у 2021. години, умањи на 0,3% БДП-а у 2022. години, а затим прерасте у суфицит који износи 1,24% БДП-а у 2023. години.

Програмом економских реформи за период 2022-2024. година, за 2021. годину процјењује се да ће консолидовани буџетски дефицит сектора опште владе Републике Српске износити 1,39% БДП-а оставреног у тој години, што је значајно смањење у односу на остварени дефицит у претходној фискалној години. Такође, процјена консолидованог буџетског дефицита као процента оставреног БДП-а подразумијева смањење истог и у односу на предвиђања дефинисана Програмом фискалне консолидације. Свођење консолидованог буџетског дефицита на ниво 1,39% БДП-а у 2021. години посљедица је боље наплате прихода, али и једнократног прихода по основу специјалних права вучења (СДР) од стране Међународног монетарног фонда. Став Фискалног савјета Републике Српске је да је остварење фискалног циља у виду враћања нивоа консолидованог буџетског дефицита у оквир дефинисан фискалним правилом у 2021. години оствариво, уз услов

остварења макроекономских индикатора и буџетског оквира у складу са дефинисаним пројекцијама.

Приједлогом програма економских реформи Републике Српске за период 2022.-2024. године, очекује се да ће консолидовани буџетски дефицит сектора општа влада у 2022. години бити на нивоу од 2,29% БДП-а оствареног у тој години. У 2023. и 2024. години предвиђа се да ће консолидовани буџетски дефицит прерасти у суфицит, те да ће бити на нивоу од 0,57%, односно 1,32% оставареног БДП-а. Овим документом, као и Програмом фискалне консолидације предвиђа се излазак из зоне дефицита од 2023. године. Уколико дође до оптимистичнијег опоравка макроекономских кретања Фискални савјет сматра реалним постављени циљ остваривања буџетске равнотеже, односно потпуног елиминисања дефицита од 2023. године. Остварење наведених фискалних циљева за период 2022-2024. година захтијева провођење рестриктивне фискалне политике и то прије свега смањењем неприоритетних, текућих расхода и непродуктивних јавних инвестиција, уз повећање буџетских прихода побољшањем пореске дисциплине и наплате јавних прихода, те сузбијањем сиве економије, а не повећањем пореског оптерећења привреде и становништва.

Фискални савјет скреће пажњу да је, приликом реализације постављених фискалних циљева који се односе на ниво буџетског резултата, неопходно водити рачуна о нивоу дуга како јавног, тако и укупног. Дакле, неопходно је обезбиједити и строго поштовање фискалног правила које се односи на ниво дуга.

Јавни дуг као проценат БДП-а у 2020. години износио је 42,9%, што је повећање у односу на 2019. годину када је процентуално учешће износило 38,1%. У 2020. години дошло је до раста задужености с једне стране и пада оствареног БДП-а с друге стране, што је посљедично изазвало повећање учешћа јавног дуга у БДП-у. У ванредним околностима изазваним актуелном здравственом и економском кризом усљед пандемије, јавни дуг Републике Српске био је изложен расту, чему и свједоче подаци из 2020. године. У правилу повећање јавног дуга није пожељно будући да повећањем дуга расту издаци за плаћање камата у укупној државној потрошњи, а сервисирање дуга умањује шансе за раст привреде. Међутим, прибављање финансијских средства путем задужења у ванредним околностима, каква је актуелна свјетска криза може се сматрати оправданим, уколико се усмјерава за помоћ угроженим дијеловима привреде и грађанима. Фискални савјет Републике Српске је у протеклом периоду скретао пажњу да је обзиром на раст задужености у 2020. години, неопходно у наредном периоду извршити приоритизацију пројеката који би били финансирани кредитним аранжманима. Дакле, искључиво пројекти који доприносе економском расту или додатном запошљавању требају бити подржани. У складу с тим, планирање инвестиционих пројеката који нису профитабилни и изазивају високе трошкове треба одложити, посебно уколико се има у виду евентуални ризик прекорачења правила о дугу.

У периоду 2022-2024. године очекивања су да ће се јавни дуг кретати до нивоа утврђеног фискалним правилом о дугу. Без обзира на наведену чињеницу, у наредном периоду је неопходно с опрезом поставити смјернице и мјере за управљање дугом Републике Српске. У документу Приједлог програма економских реформи за период 2022-2024. година, за период 2021-2023. година очекује се повећање јавног и укупног дуга, односно предвиђена је тенденција повећања нивоа задужености. У 2024. години пројектовано је смањење укупног и јавног дуга у односу на претходну годину и то укупног дуга за 1,52%, а јавног дуга за 0,05%. Пројектовани ниво јавног дуга Републике Српске за

2021. годину износи 5.073,9 милиона КМ, док се у наредним годинама пројектује ниво од 5.361,7 милиона КМ, 5.415,3 милион КМ и 5.412,4 милиона КМ за 2022, 2023. и 2024. годину, респективно. Јавни дуг као проценат БДП-а у Приједлогу програма економских реформи за период 2022-2024. година пројектован је на нивоу 42,66% у 2021. години, 42,25% у 2022. години, 40,38% у 2023. години и 37,96% у 2024. години. Без обзира на процијењени тренд номиналног раста јавног дуга до 2023. године, јавни дуг као проценат оставареног БДП-а имаће опадајућу путању. Претходно наведено посљедица је очекивања о привредном опоравку и процијењеном номиналном расту БДП-а у периоду 2021-2024. година. Тенденција смањења учешћа јавног дуга у БДП-у у посматраном периоду веома је значајна с обзиром на присуство ризика високог нивоа потенцијалних обавеза по основу издатих гаранција. Такође, потребно је водити рачуна о кретању укупног дуга Републике Српске који поред јавног дуга (дуг Републике Српске, дуг јединица локалне самоуправе и дуг фондова социјалне сигурности) обухвата и дугове ИРБ-а, јавних предузећа и установа. Претходно наведено је веома важно због могућег неповољног утицаја на стање и сервисирање јавног дуга, као и ликвидност буџета и евентуално повећање буџетског дефицита.

Неопходно је скренути пажњу и на фискалне ризике и изазове који могу утицати на остварење пројектованих нивоа буџетског резултата. У случају значајнијег одступања у остварењу планираних буџетских прихода у односу на план, као посљедица значајнијег одступања у макроекономском оквиру у односу на пројектоване вриједности, јавиће се потреба за обезбјеђивањем додатних извора финансирања, што ће водити ка новим задужењима, а што би се у коначници негативно одразило на дуг Републике Српске. У наредном периоду, неопходно је водити рачуна који се дио задужења планира усмјерити у буџетску потрошњу јер висока издавајања у ове сврхе носе са собом изузетно висок ниво фискалног ризика. Наведено може имати негативан утицај на фискалну стабилност уколико средства из кредита не буду рационално и крајње одговорно трошена. С друге стране, задуживање за финансирање продуктивних инвестиција помаже привредни опоравак и пружа подршку привредном расту и развоју, с тим да је неопходно ефикасно управљати и инвестиционом потрошњом, у смислу да се одгоде или да се одустане од непродуктивних јавних инвестиција.

Фискално управљање проводи се у условима неизвијесности и ризика изазваних атуелном кризом. Провођење фискалних мјера у циљу ублажавања посљедица кризе имало је значајан утицај на јавне финансије Републике Српске у виду погоршања буџетског резултата и повећања јавног и укупног дуга Републике Српске. И у наредном периоду, јавне финансије Републике Српске суочаваће се са значајним изазовима, те је неопходно строго контролисати јавну потрошњу, а буџетским средствима управљати по принципу рационалности и штедње, како би се обезбиједило очување фискалне стабилности. У циљу што ефикаснијег остварења постављених циљева неопходно је водити рачуна и о структури буџетске потрошње. С тим у вези, уштеде треба вршити на неприоритетним и непродуктивним категоријама расхода. Фискална одговорност и ефикасно управљање јавним финансијама предуслов су за економски раст и развој свих сектора друштва.

ПРЕДСЈЕДНИК

ФИСКАЛНОГ САВЈЕТ

Проф. др Миленко Крајишник, с.р.